

Conflictele lumii

- analiză secvențială a sistemului geopolitic mondial la începutul mileniului III -

Studiu de caz: Africa

Asist. univ. drd. Marius-Cristian Neacșu
REI – ASE, București

The Ongoing Conflicts of the World. The specialists have calculated that in the entire history (starting with 3600 B.C.) there are only 292 years of peace on Earth. Every year we face armed conflicts across the world. The goal of this paper is to identify and locate the hotspots of today on the political map of the World, in order to classify them and present some aspects about geopolitical actors, the international or the local context etc.

Key words: *international conflicts, hotspots, geopolitics, Africa*

Unul dintre conceptele identitare ale geopoliticii îl constituie **conflictualitatea** sau, altfel spus, acolo unde există conflict există obiect de analiză geopolitică. Conflictualitatea, în toate formele sale, exprimă starea de fapt a sistemului geopolitic mondial, echilibrele și dez-echilibrele sale, simetria și asimetria sa.

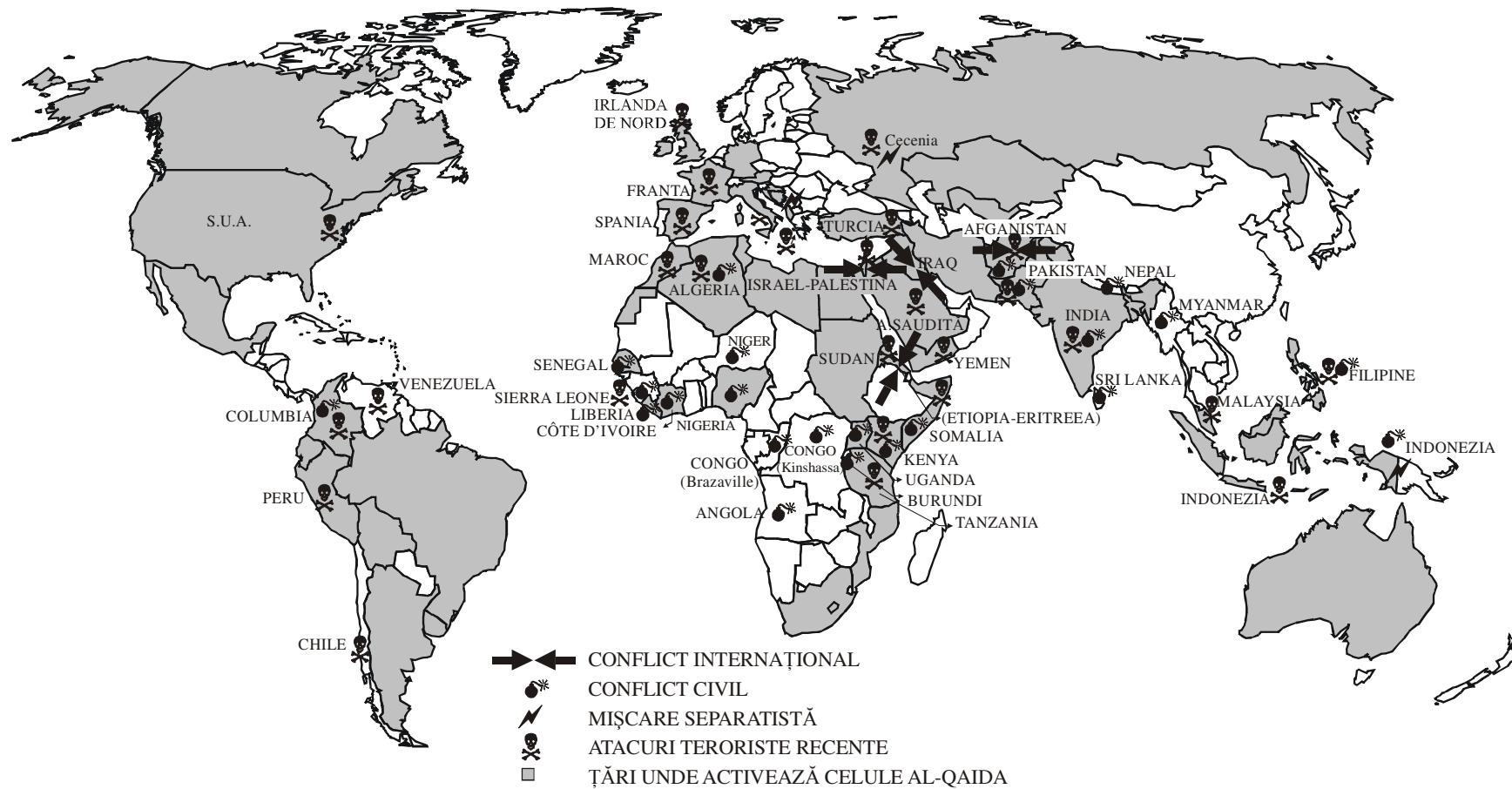
Din punct de vedere geopolitic, conflictul, esența acestei științe în fapt, comportă câteva caracteristici clare: poziție pe harta lumii, cauze, actorii geopolitici implicați, motivația protago-niștilor, contextul geopolitic, configurația teritorială și consecințele acestuia asupra distribuției în spațiu a anumitor elemente, ideologia sau teoria geopolitică care-l legitimează din punct de vedere științific etc.

În privința cauzalității, aceasta, deși complexă, se regăsește însă, cel puțin, în trei dimensiuni clar identificate:

- **economică.** Cele mai multe dintre conflictele lumii au avut și au la bază cauze economice indiferent de haina pe care o îmbracă. Accesul direct la anumite resurse – petrol (conflictele Golfului), apă (disputa dintre Turcia, Siria și Iraq asupra apei celor două fluvii, Tigru și Eufrat; India și Pakistan asupra Indusului, Israel și Palestina asupra acviferelor din Cisiordania etc.), uraniu, diamante etc. a însuflețit atâtea conflicte în sec. al XX-lea.

- **geostrategică.** Dobândirea unei poziții geostrategice asupra unor spații cu o anumită semnificație, fie că au resurse, fie au o poziție geostrategică însemnată (strâmtoni, canale) constituie un motiv destul de întemeiat pentru determinarea unei stări conflictuale. De exemplu, cucerirea înălțimilor Golan de către Israel, în dauna Siriei (războiul de 6 zile din 1967), punct geostrategic asupra Lacului Tiberiada (cu apă dulce).

HARTA CONFLICTELOR LUMII DUPĂ 2000

- **identitară.** Frecvent multe dintre conflictele lumii capătă conotații identitare, indiferent de natura acestora, fie că sunt naționale (războaiele de independență care au dus la crearea statelor moderne), etnice (conflictele Africii, bascii, kurzii etc.), ideologice (nazismul, comunismul etc.) sau religioase (catolici-protestanți, Irlanda de Nord; mozaici-islamici, Israel-Palestina; islamici-creștini, SUA-Iraq, suniți-șiiti, Iran-Iraq etc.

Căile de manifestare a conflictualității sunt și ele multiple, plecând de la starea de conflict „0”, **coope-**

rare (căi diferite în atingerea acelorași obiective. De exemplu, Franța și Germania vs. S.U.A.), apoi **competiție** (încercarea de a atinge anumite obiective subminează posibilitatea celorlalți de a face la fel), la o fază mai avansată de **tensiune diplomatică** (sau **conflict static**, viziuni diferite asupra unei probleme de interes comun) și până la faza de **criză** (amenințarea cu utilizarea forței) sau conflict armat.

ALGERIA

- conflict civil;
- militanți islamiști (GIA) și forțele gov.;

COTE D'IVOIRE

- conflict civil;
- rebeli (N) și armată (S);

LIBERIA

- conflict civil;
- terminat în 2003 (14 ani);

SIERA LEONE

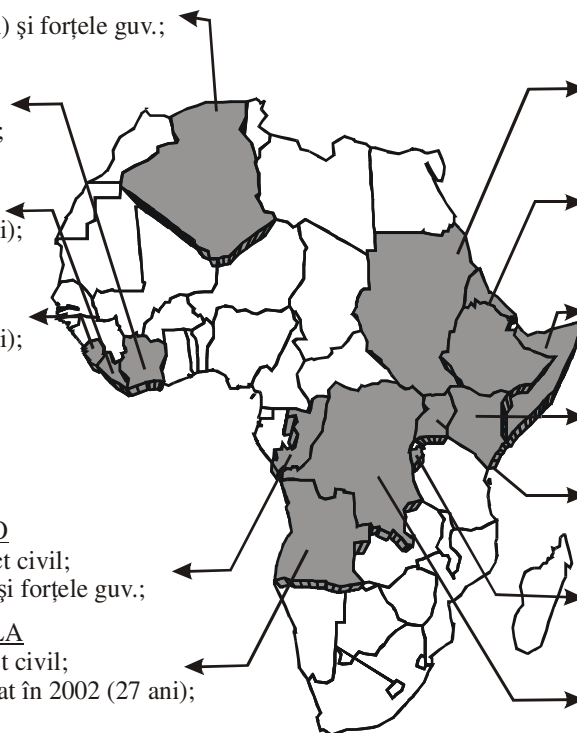
- conflict civil;
- terminat în 2002 (10 ani);

CONGO

- conflict civil;
- rebeli și forțele gov.;

ANGOLA

- conflict civil;
- terminat în 2002 (27 ani);

SUDAN

- conflict civil
- epurări etnice în reg. Darfur;

ETIOPIA și ERITREEA

- conflict internațional;
- litigiu asupra graniței;
- acord formal încheiat în 2000;

SOMALIA

- conflict civil;
- guvern și diverse facțiuni religioase;

KENIA

- conflict civil;
- grupuri etnice;

UGANDA

- conflict civil;
- armata "Rezistența Domnului";

BURUNDI

- conflict civil;
- diverse "miliții" etnice;

R. D. CONGO

- conflict civil;
- terminat în 2003 (5 ani);

Conflictele Africii (după 2000)

Studiu de caz: Africa

Conflictele Africii au la bază, în cea mai mare măsură, o problemă deosebit de complexă, fondul general constituindu-l, printre altele, disparitățile economice, problema resurselor de hrană, corupția politică care a găsit în dimensiunea sărăciei economice un teren deosebit de fertil, încălcarea flagrantă a drepturilor omului, atitudinea generală față de lege.

Cele mai multe dintre problemele de mai sus rezidă în moștenirea colonialismului european ce avut un impact devastator asupra continentului african, această Africă sortită, parcă, la subdezvoltare. Incompatibilitatea dintre fixarea „din birou” a granițelor și distribuția teritorială a populației africane în funcție de etnie, religie, aspecte culturale, neștiința menținerii și dezvoltării infrastructurii sau a sistemelor administrative lăsate de coloniști, accesul inegal la sistemul comercial mondial sunt numai câteva dintre elementele care au constituit premisele unei jumătăți de secol (după cel de-al doilea Război Mondial, când cea mai mare parte a statelor africane devin independente) dominate de conflicte civile, un timp prea scurt pentru a putea amortiza suferințele de ani de colonialism european.

Algeria

Tipul conflictului: civil (religios)

Actori geopolitici: militanți islamiști (*Grupul Islamic Armat - GIA*, *Grupul Salafist pentru Mobilizare și Luptă - GSPC*, *Frontul Salvării Islamice - FIS*) vs. forțele guvernamentale

Durata: 1992 - prezent

Obiectiv: înlocuirea guvernului algerian, laic și instaurarea fundamentalismului islamic

Context geopolitic. Grupul Islamic Armat (GIA) reprezintă una dintre celule-

le nord-africane ale terorismului internațional, afiliat rețelei Al-Qaida.

În 1992 forțele guvernamentale algeriene au anulat victoria obținută în prima rundă a alegerilor legislative din decembrie 1991, de principala grupare de opoziție, Frontul Salvării Islamice. Convinsă de influențele străine (ramuri ale GIA activează în prezent pe teritoriul Franței, Belgiei, Marii Britanii, Italiei și Suediei) fundamentalistii islamici declanșează, începând cu 1992, campanii sângeroase de represalii asupra civililor (menționabile sunt atacurile din 1997 asupra a două sate din jurul Algerului, Bentalha, și Rais, unde trupele de gherilă au lăsat în urmă, în total, aproximativ 400 de victime) și, în mod deosebit, asupra străinilor prezenți pe teritoriul Algeriei.

Sub conducerea lui Antar Zouabri (1996-2002), GIA devine o grupare „takfiristă” (*doctrina takfiristă*, cu rădăcini mai vechi, rezidă în anularea structurilor laice și impunerea societății civile, prin forță și teroare, a unei vieți în spiritul islamului).

Din 1998, pe teritoriul Algeriei activează o altă facțiunea GIA, Grupul Salafist pentru Mobilizare și Luptă (GSPC; *salafî-jihadism*, ideologie ce vizează încercarea de revigorare a gloriei islamului din timpurile profetului, în toate statele islamice de pe Glob), mai radical, cu același obiectiv, instaurarea unui stat fundamentalist islamic în Algeria și acționând sub egida Al-Qaida în Africa și Europa. Gruparea numără în prezent, aproximativ 300 de membri. În martie 2004, GSPC a acționat pe teritoriul Nigerului, confruntându-se cu forțele armate ale Ciadului.

Angola

Tipul conflictului: civil (economic)

Actori geopolitici: rebeli (*Frontul de Eliberare a Enclavei Cabinda - FLEC*) vs. forțele guvernamentale (*Mișcarea Populară de Eliberare din Angola - MPLA*)

Durata: 1975 – 2002 (27 de ani de conflict civil); prezent – incidente violente

Obiectiv: autonomia enclavei nordice Cabinda

Context geopolitic. Cel mai lung conflict civil de pe continentul african își are originile în timpul colonialismului portughez. După 14 ani de război de gherilă, Angola (sau Africa de Vest Portugheză) obține independența, facțiunile implicate beneficiind de un important ajutor sovietic și cubanez.

Situată în nordul Angolei, Cabinda concentrează aproximativ 60% din producția de petrol a acesteia (valorificarea resurselor de hidrocarburi a început aici în 1968), la care se adaugă producții însemnate de cafea, cacao, cauciuc natural, ulei de palmier și lemn de esență tare. Două facțiuni rebele, unite într-una singură (FLEC), continuă lupta pentru recunoașterea autonomiei față de Angola, de care a fost fizic separată în urma Conferinței de la Berlin (1885), când se ia decizia de extindere a teritoriului R.D. Congo (Kinshasa) de-alungul râului Congo.

Deși, oficial, din 2002 se caută soluții diplomatice de rezolvare a stării conflictuale destul de prelungite, ce a favorizat încălcări flagrante ale drepturilor omului și limitarea excesivă a libertăților individuale, ciocnirile între cele două forțe, cele guvernamentale din Angola și cele rebele din Cabinda, au continuat, semnalându-se incidente grave la sfârșitul anului 2004.

Burundi

Tipul conflictului: civil (etnic)

Actori geopolitici: diverse miliții etnice, forțe guvernamentale, rebeli (Huțu, Tutsi)

Durata: 1988 – prezent

Obiectiv: câștigarea puterii politice

Context geopolitic. După obținerea independenței față de Belgia în 1962, Burundi se instituie într-o monarhie instituțională cu două comunități egale – Huțu și Tutsi. După 1965, încep să se manifeste atitudini naționaliste radicale (asasinate, urmate de represalii, atât în Rwanda, unde reprezentăți Tutsi cad victime unor Huțu, cât și în Burundi, unde ca replică, prim-ministrul, de origine Huțu, este asasinat). În 1988, peste 20 000 de Huțu sunt masacrați de soldații Tuțu în nordul țării. După 1993, Frontul Democrației din Burundi (FRODEBU), dominat de populația Huțu, câștigă primele alegeri libere, intrând în conflict cu forțele armate Tutsi.

Numeroasele conflicte fac ca Uniunea Africană să instaleze pe teritoriul statului Burundi o forță de menținere a păcii de 2 535 de soldați, înlocuiți în 2004 de 5 000 de soldați sub egida ONU.

Congo (Brazzaville)

Tipul conflictului: civil (etnic)

Actori geopolitici: rebeli vs. forțele guvernamentale

Durata: 1993-1995, 1997 - prezent

Obiectiv: câștigarea puterii politice

Context geopolitic. După dizolvarea Adunării Naționale în 1993 (Republica Congo a experimentat peste 20 de ani de comunism), când au loc primele alegeri democratice, rezultatele sunt intens contestate și au loc escaladări în ciocniri violente între diversele grupuri etnice ale populației Bantu.

Republica Congo se înscrie între producătorii importanți de petrol, cu un

potențial crescut de valorificare al resurselor de hidrocarburi off-shore.

Republica Democrată Congo

Tipul conflictului: civil (politic, economic)

Actori geopolitici: rebeli (*Uniunea Patrioților Congolezi - UPC, Gruparea Congoleză pentru Democrație - RCD, Frontul Naționalist și Integraționist - FNI*, forțe străine aliate din Rwanda, Uganda, Burundi) vs. forțele guvernamentale sprijinite de forțe străine (din Angola, Zimbabwe, Namibia la cererea președintelui Kabila), miliții Mayi-Mayi (rezistența populară) și diverse grupuri armate

Durata: 1960-1965; 1998 - prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. Moștenirea colonialistă, multitudinea grupurilor etnice și distribuția lor în incompatibilitate cu granițele trasate, la care se adaugă distribuția spațială inegală a resurselor au constituit creuzetul social și politic perfect pentru ample confruntări civile atât pentru accesul la resurse, cât și pentru câștigarea controlului politic.

Până în 1995 lupta pentru controlul politic s-a desfășurat între populația băștinașă Huțu și câteva grupuri etnice locale din Estul R.D. Congo (Nyanga, Nande, Hunde). Impunerea forțelor Tutsi în Rwanda (în Estul R.D. Congo) a avut drept consecință peste un milion de refugiați Huțu în fostul Zair. Drept replică, guvernatorul provinciilor estice congoleze recurge la ultimatumuri privind părăsirea regiunii de către populația Tutsi (ostilă președintelui de atunci, Mobutu Sese Seko Koko Ngbendu Wa Za Banga) fapt ce va provoca numeroase confruntări sângeroase și chiar debarcarea de la putere a regimului Mobutu în 1997, locul său fiind luat de comandantul forțelor rebele, Laurent Kabila, concomitent cu schimba-

rea numelui țării din Zair în Republica Democrată Congo.

Pe fondul contestării, la rândul său, de Gruparea Congoleză pentru Democrație (dominată de populația Tutsi), starea conflictuală se accentuează după 1998, căpătând dimensiuni regionale, prin intervenția diverselor grupuri de interes din țările învecinate (Angola, Namibia, Zimbabwe pe de o parte, de partea forțelor guvernamentale și Uganda, Rwanda, Burundi de cealaltă parte). În ianuarie 2001, președintele Kabila este asasinat, locul său fiind luat de fiul său, Joseph Kabila care, o dată cu acordurile internaționale de pace, elimină forțele străine de pe teritoriul Congolez (2003), în tentativa sa de a realiza o armată proprie unită.

În 2004, R.D. Congo, Rwanda și Uganda stabilesc o comisie de monitorizare și implementare a acordurilor de pace și securitate în regiune, sub egida Națiunilor Unite.

Accesul preferențial la resurse (R.D. Congo dispune de importante zăcăminte de diamant, aur și metale rare) a constituit atât cauză a stării prelungite de conflictualitate, cât și sursă de finanțare pentru aceasta, în aceeași măsură a forțelor guvernamentale și a celor rebele, ostile.

Côte d'Ivoire

Tipul conflictului: civil (politic, religios, economic)

Actori geopolitici: rebeli (*Mișcarea Patriotică*, cea mai mare facțiune, *Mișcarea populară a Vestului Îndepărtat*, *Mișcarea pentru Dreptate și Pace*, forțe străine aliate din Liberia și Sierra Leone) vs. forțele guvernamentale sprijinite de diverse miliții loiale, dar și de mercenari britanici, francez sau sud-africani

Durata: 2002 - prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. În septembrie 2002, în Côte d'Ivoire izbucnește un război civil, având ca punct de plecare revolta forțelor militare din nordul țării împotriva președintelui Gbagbo, având drept motiv marginalizarea politică (în 2000 reprezentatul acestora a fost exclus din alegerile prezidențiale) și pe fondul unor mai vechi diferende între populația din nord, majoritar musulmană și cea din sud, dominant creștină și animistă, dihotomie teritorială păstrată și în prezent (rebelii controlează jumătatea nordică a țării, iar forțele guvernamentale pe cea sudică).

Côte d'Ivoire este cel mai mare producător mondial de cacao, monopolizând jumătate din producția de ciocolată a Globului (aproximativ 350 milioane USD/an) astfel că starea de conflictualitate este profitabilă din punct de vedere economic pentru mai multe părți implicate, care în august 2004 au semnat un acord de încetare a focului și au acceptat o forță internațională de menținere a păcii sub egida ONU până la alegerile prezidențiale din 2005.

Etiopia și Eritreea

Tipul conflictului: civil (Etiopia, etnic, economic); internațional (Etiopia și Eritreea, litigiu asupra graniței)

Actori geopolitici: diverse grupuri etnice (*Anyuaa-Anuak* vs. *Nuer* în Gambella; *Sheko-Mejjangar* vs. *Manja* și *Sheka* vs. *Bench-Maji* în Yeki, ambele situații în districtul Ilubabor, care ocupă sud-vestul Etiopiei, în vecinătatea graniței cu Sudanul) și forțele guvernamentale, la care se adaugă *Frontul Democratic al Populației Revoluționare* (EPRDF); Etiopia vs. Eritreea.

Durata: 1998-prezent

Obiectiv: control asupra resurselor de apă și a terenurilor (Etiopia); granița interstatală (Etiopia și Eritreea)

Context geopolitic. Etiopia (singurul sau unul dintre centrul antropogenetic ai lumii), cu o bogată istorie, sintetizează în cele mai adânci esențe continentul african, chiar și prin conflictul dintre cele două populații Anuak (cultivatori) și Nuer (crescători de animale): disputa asupra a două resurse problematice în Africa – teren și sursele de apă. Situația diplomatică a regiunii se complică și prin coordonata etnică, mai ales după politica deportărilor implementată în anii '70-'80 în timpul regimului consiliului administrativ al soldaților (cunoscut sub numele de *Derg*, acesta a făcut trecerea de la monarhie la regimul socialist, cu sprijin financiar sovietic) și prin prezența unor tabere de refugiați în sud-vestul Etiopiei la granița cu Sudanul situate pe teritoriile ocupate tradițional de populația Anuak. De menționat este faptul că Anuak reprezintă o treime (27 %) din populația regiunii, în timp ce Nuer sunt peste 40 %.

Recentele zăcăminte de hidrocarburi descoperite în regiunea Gambella, sub terenurile anuak-ilor, vin să reactiveze și mai mult tradiționala dispută inter-etnică, în contextul în care etiopienii bine reprezentați în guvern au tot interesul acum să îndepărteze exponenți populației Anuak din propriile teritorii.

În ceea ce privește conflictul dintre Etiopia și Eritreea, acesta are la bază litigiul asupra graniței dintre cele două state, cu origini ceva mai vechi, în rezoluția ONU din 1952 care stipula realizarea confederației alcătuite din Etiopia și Eritreea sub conducerea împăratului Haile Selassie (Ras Tafari Makonnen preia tronul în 1930 sub numele de Haile Selassie, după moartea împărătesei Zauditu; în 1936, domnia sa cunoaște o scurtă întrerupere, când italienii, care controlau Eritreea, invadează Etiopia, împăratul fiind obligat să plece în exil în Marea

Britanie; ulterior forțele britanice recâștigă controlul asupra Etiopiei). Monarhia etiopiană este dizolvată în 1974, când un grupare militară (recunoscută sub numele de *Derg*) condusă de colonelul Mengistu Haile Mariam preia puterea printr-o lovitură de stat și face trecerea către un regim socialist care instaurează „teroarea roșie”.

Deși rezoluția din 1952 stipula pentru Eritreea drepturi democratice și o anumită autonomie, acestea au fost puternic încălcate, parlamentul eritrean fiind dizolvat chiar de împăratul Selassie. Eritreea continuă lupta de eliberare prin diverse grupări - *Frontul de Eliberare (ELF)*, 1960, *Frontul de Eliberare populară (EPLF)*, 1970, condus de Isaias Afwerki.

Eritreea își recâștigă independența față de Etiopia în 1993, dar între cele două state rămâne o problemă de rezolvat: Badme, o regiune stâncoasă de cca 250 de mii pătrate aflată pe graniță. Situația este cu atât mai complicată cu cât cea mai nordică provincie etiopiană, Tigray, clamază pentru autonomie și-și propune propriile granițe. La aceasta se adaugă și faptul că prin independența Eritreei, Etiopia rămâne fără ieșire la Marea Roșie.

În 2000 se semnează un acord de încetare a focului după o intensă mediere diplomatică realizată de ONU și S.U.A., iar în 2002 o comisie internațională a făcut o nouă propunere privind traseul definitiv al graniței.

Kenia

Tipul conflictului: civil (etnic, politic, economic)

Actori geopolitici: diverse grupuri etnice (keniene și non-keniene)

Durata: 1990-prezent

Obiectiv: recunoașterea identității anumitor grupuri etnice și control politic

Context geopolitic. Starea conflictuală din nord-vestul Keniei, la granița cu

Sudan și Uganda, alte două focare de conflict ale Africii de Est este determinată și întreținută de mozaicul etnic, fiind recunoscute cel puțin șapte grupuri etnice distincte, remarcându-se importante comunități arabe, asiatice, dar și europene ca urmare a trecutului său colonial. Controlată sute de ani de arabi (sec. VII-XIX) și ocazional de portughezi, aflată în atenția misionarilor creștini europeni în sec. XIX, Kenia devine parte integrantă a Imperiului colonial Britanic la începutul sec. XX, astfel că în 1944 guvernarea keniană nu cunoaște nici o reprezentare africană. La jumătatea secolului trecut Uniunea Africană Keniană (dominată de populația Kikuyu) începe lupta de recâștigare a drepturilor africanilor, chiar cu campanii ce ar putea fi caracterizate drept teroriste (gruparea Mau Mau) împotriva așezărilor „albilor”.

Instaurarea regimului dictatorial al lui Daniel arap Moi, în 1982, atrage numeroase proteste internaționale îndreptate împotriva încălcării drepturilor omului și a ideii de prizonierat politic. Stimulată de stat, starea conflictuală este utilizată de pretext pentru a justifica mediilor internaționale inoportunitatea pluri-partidismului în Kenia.

În noiembrie 2002 Al-Qaida inițiază un atac îndreptat împotriva unor israelieni la Mombasa (port în sud-estul Keniei la Oceanul Indian).

Liberia

Tipul conflictului: civil (politic, economic)

Actori geopolitici: rebeli (*Liberienii Uniți pentru Reconciliere și Democrație – LURD; Mișcarea pentru Democrație*) vs. forțele guvernamentale vs. actori internaționali (Sierra Leone, Marea Britanie și S.U.A. acuzate de sprijin direct și indirect forțelor antiguvernamentale).

Durata: 1985-1988, 1990-1996, 2000-prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. Identitatea politică a Liberiei este foarte interesantă, această bucată de pământ din vestul Africii devenind „tarâmul făgăduit” pentru afro-americanii care s-au reîntors de pe celălalt continent începând cu 1822. Dar noii coloniști nu doresc să se mai integreze în societatea africană, libero-americanii clamând independența Liberiei în 1847 (chiar numele noului stat exprimă aceeași idee – „pământul celor liberi”).

Samuel Doe (apartenent al populației *Krahn*) pune capăt celor 133 de ani de dominanță libero-americană pe scena politică a Liberiei, în fruntea formațiunii *Consiliul Mântuirii Neamului – PRC*, păstrând și dezvoltând relațiile de cooperare cu S.U.A. care-i conferă sprijin militar și economic. Opoziția politică devine din ce în ce mai puternică și o dată cu alegerile din 1985 se înmulțesc încercările de a da o lovitură de stat, în special din partea triburilor opozante – *Gios* și *Mano*. În decembrie 1989, Doe este trădat de unul dintre foștii săi aliați, Charles Taylor (tatăl său fusese libero-american, cu studii în S.U.A.), care inițiază o revoltă (150 000 de victime și circa 850 000 de refugiați apreciază Națiunile Unite) trecând granița dinspre Côte D'Ivoire.

În 2000 forțele antiguvernamentale LURD, alcătuite în special din disidenți liberieni și membri ai diverselor grupări paramilitare din Sierra Leone au invadat nord-vestul Liberiei din Guinea, atacând și capitala Monrovia, iar în 2003, un al doilea grup antiguvernamental ocupă sudul, astfel că guvernul Taylor ajunge să controleze doar o treime din țară. Din octombrie 2004, în Liberia se află forțe internaționale de menținere a păcii

(United Nations Mission in Liberia - UNMIL).

Nigeria

Tipul conflictului: civil (etnic, religios, politic)

Actori geopolitici: diverse grupuri etnice (*Ijaws* și *Itsekiris* în Delta Nigerului, *Ilajes* și *Ijaws* și *Yoruba* în sud-vest, *Yorubas* și *Hausas* în sud-vest și nord, *Tivs* și *Jukuns*, *Fulani* și *Kutebs* în partea centrală a Nigeriei, *Fulani* și *Berom* în districtul Riyomo în apropierea capitalei Abuja) vs. forțele guvernamentale.

Durata: 1997-prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. Nigeria este primul producător de petrol și, în același timp, cea mai populată țară africană - 120 milioane loc., care se regăsesc în peste 250 de grupuri etnice explicând astfel starea conflictuală destul de persistentă mai ales în urma valorificării resurselor de hidrocarburi. Se pot identifica cel puțin patru dimensiuni ale războiului civil:

- economică – în Delta Nigerului, foarte bogată în petrol, unde diverse grupuri etnice își dispută întâietatea asupra terenurilor (ex: *Ilajes* și *Ijaws*) sau altele (ex: *Ogoni*) care cer autonomie politică și importante despăgubiri pentru compensarea crizelor de mediu cauzate de companiile petroliere. Petrolul aduce Nigeriei 20 % din PIB, 95 % din câștigurile din export și 65 % din veniturile la buget.

- etnică – pe tot teritoriul țării. Având în vedere mozaicul de populații, Nigeria se instituie astăzi ca o federație. În acest sens, menționabil este conflictul dintre două grupuri etnice foarte mari, *Hausa* (care ocupa partea nordică, 2/3) și *Yoruba* (concentrați mai mult în sud-vest).

- religioasă – teritorial, reprezentând tot un conflict nord-sud. Etniile *Hausa* și *Fulani* sunt dominant musulmane adepți

ale legii islamice *sharia* (care funcționează în 11 state nigeriene), în timp ce *Youruba* sunt majoritar creștini (romano-catolici cea mai mare parte, dar sunt prezente și alte culte: penticostal etc.). Ciocniri importante între reprezentanții celor două confesiuni au avut loc în 2002-2003 (de amintit, controversatul concurs *Miss World*).

• politică – prin implicarea forțelor de securitate ale guvernului coordonat direct de președintele Olusegun OBASANJO. De origine *Yoruba* este acuzat frecvent de alte grupuri etnice care clamează descentralizarea puterii politice (Nigeria este o federație alcătuită din 36 de state și un teritoriu), că a facilitat tendința de monopolizare economică de către grupul etnic căruia îi aparține, acesta deținând principalele afaceri cu petrol din sudul țării.

Guvernul nigerian estima în 2004, că după 2000 numărul victimelor acestui război civil, în toate nuanțele sale, se ridică la aproximativ 50 000. De asemenea, sudul Nigeriei este foarte problematic din punct de vedere al securității, apele de coastă devenind spațiul de acțiune al unei piraterii în plină expansiune.

Somalia

Tipul conflictului: civil (politic)

Actori geopolitici: diverse facțiuni politice

Durata: 1988-prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. Somalia nu recunoaște nici un fel de autoritate centrală (fiind un „stat” *de jure*) sau orice fel de caracteristică unei formațiuni statale (ex: monedă națională), puterea fiind împărțită între diverse clanuri. Cu un trecut colonial destul de complex (secole de dominație arabă, apoi redescoperită de portughezi, colonie franceză, italiană și brita-

nică) Somalia devine independentă în 1960 și inițiază o serie de conflicte locale pentru autodeterminare cu Etiopia, Kenia (de exemplu, pentru regiunea Ogaden).

În 1991, regiunea nord-estică („cornul Africii”), recunoscută sub numele de Somaliland, fostă colonie britanică, beneficiind și în prezent de infrastructura lăsată de aceștia, își declară independența cu capitala la Hargeisa, fără recunoaștere internațională.

Principala formațiune politică (de altfel, întreaga viață politică a Somaliei este dominată de structurile familiale puternice instituite în clanuri) o constituie Congresul Somaliei Unite care controlează și capitala Mogadishu. Tot în 1991 aceasta se scindează în două facțiuni opuse, starea conflictuală generată de disputa dintre cele două determinând intervenția S.U.A. și a Națiunilor Unite. În cele aproape două decenii de război civil mediile internaționale au înregistrat aproape o jumătate de milion de victime.

Sudan

Tipul conflictului: civil (politic)

Actori geopolitici: trei facțiuni rebele non-arabe (*Mișcarea de Eliberare – SLM, Mișcarea pentru Dreptate și Egalitate – JEM și Mișcarea Națională pentru Reformă și Dezvoltare* constituită în decembrie 2004) vs. forțele guvernamentale (controlate de *Frontul Național Islamic*) sprijinite de grupul armat *Janjaweed* (luptători din triburile arabe locale, în mod deosebit din regiunea Darfur, situată în vestul Sudanului).

Durata: 1963-1972, 1984-prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. În esență Sudanul cunoaște aceeași dihotomie etnică și confesională exprimată teritorial ca multe alte țări africane, cu o parte nordică dominată de populații arabe, nomade, ce au drept ocupație principală creșterea

animalelor și o parte sudică dominată de indigeni africani, creștini sau animiști, sedentari, care clamează autonomia regiunii. Complexitatea contextului geopolitic a crescut în ultima perioadă prin descoperirea și valorificare resurselor de hidrocarburi din sudul țării, unde sunt prezente diverse companii canadiene, malaieziene, chineze sau indiene, guvernul, direct interesat de profiturile obținute din petrol, încercând să țină sub control situația.

În 2003, conflictele domină regiunea Darfur (disputa dintre păstorii arabi și indigenii sedentari asupra terenurilor și a resurselor de apă, rezolvată de cele mai multe ori în mod tradițional), mai ales în contextul implicării guvernului care sprijină cu arme facțiunea arabă, transformând Darfurul într-un spațiu cu un ridicat potențial de instabilitate geopolitică. În septembrie 2004, Organizația Mondială de Sănătate înregistra peste 50 000 de victime ale acestui conflict la care se adaugă circa 70 000 datorită maladiilor și malnutriției și aproximativ 1,5 milioane de refugiați.

Uganda

Tipul conflictului: civil (etnic, politic)

Actori geopolitici: diverse facțiuni rebele (*Armata Rezistența Domnului – LRA*, care numără aproximativ 15 000 de luptători etc.) vs. forțele guvernamentale (*Mișcarea de Rezistență Națională*).

Durata: 1966, 1971-1979, 1981-1987, 1990-prezent

Obiectiv: control politic

Context geopolitic. Uganda se înscrie în „zona roșie” a Africii întreaga regiune (alături de R.D. Congo, Sudan, Kenia, Rwanda, Burundi) fiind un focar al disensiunilor etnice, în mare parte datorate „granițelor europene”.

Bibliografie:

1. Blin, Arnaud (coord.); Chaliand, Gerard (coord.); Gere, Francois (coord.), *Puteri și influențe: Anuar de geopolitică și geostrategie*, Ed. Corint, București, 2001.
2. Huntington, Samuel, *Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale*, Ed. Antet, Oradea, 1997.
3. *Peace Pleage Unioni* (versiunea electronică - <http://www.ppu.org.uk/>)
4. *Flash Points World Conflicts* (versiunea electronică - <http://www.flashpoints.info/>)
5. *Project Ploughshares* (versiunea electronică - <http://www.ploughshares.ca/>)
6. *Nobel Prize* (versiunea electronică - <http://nobelprize.org/peace/educational/conflictmap/>)

